

POSELSTVÍ PAPEŽE BENEDIKTA XVI.

K POSTNÍ DOBĚ 2009

„Když se postil čtyřicet dní a čtyřicet nocí, nakonec vyhladověl“

(Mt 4,2)

Drazí bratři a sestry!

Postní doba představuje cestu intenzivního duchovního cvičení. Na jejím začátku nám liturgie znovu předkládá praxi trojího pokání, velmi ceněnou v biblické i křesťanské tradici: modlitbu, almužnu a půst. Má nás disponovat k tomu, abychom lépe oslavili Velikonoce a získali zkušenost s Boží mocí, která – podle toho, co uslyšíme o velikonoční vigilii – „zahání hříchy, smývá viny, hříšníkům vrací nevinnost a zarmouceným radost; zahání nenávisť, vytváří jednotu srdcí a pokořuje zlé moci.“¹ Ve svém obvyklém *Poselství k postní době* bych se chtěl letos zastavit zvláště u úvahy o smyslu postu. Postní doba nám připomíná čtyřicet dní postu, které prožil Pán na poušti před začátkem své veřejné činnosti. V evangeliu čteme: „Potom byl Ježíš vyveden od Ducha na poušť, aby byl pokoušen od ďábla. Když se postil čtyřicet dní a čtyřicet nocí, nakonec vyhladověl“ (Mt 4,1-2). Tak jako Mojžíš před přijetím desek Zákona (srov. Ex 34,28), tak jako Eliáš před svým setkáním s Pánem na hoře Choreb (srov. 1 Král 19,8), tak i Ježíš se modlitbou a postem připravoval na své poslání, jehož počátkem byla tvrdá srážka s pokušitelem.

Můžeme se ptát, jakou cenu a jaký smysl má pro nás křesťany odepírat si něco, co samo o sobě je dobré a užitečné pro udržování našeho života. Svátá Písma a celá křesťanská tradice nás učí, že půst nám velmi pomáhá, abychom se vyhnuli hříchu a všemu, co k němu vede. Proto se v dějinách spásy častěji vrací výzva k postu. Už na prvních stránkách Písma svatého přikazuje Pán člověku, aby se zdržoval zakázaného ovoce: „Ze všech stromů v zahradě smíš jíst, ale ze stromu poznání dobra a zla jíst nesmíš, neboť v den, kdy bys z něho pojedl, musíš zemřít!“ (Gn 2,16-17). Když sv. Basil komentuje tento Boží příkaz, říká, že „půst byl nařízen v ráji“ a „první takové nařízení dostal Adam.“ Z toho činí závěr: „Výraz ‚nebudeš jíst‘ je zákonem o postu a zdrženlivosti.“² Protože jsme všichni zatíženi hříchem a jeho důsledky, nabízí se nám půst jako prostředek pro znovunavázání přátelství s Bohem. Tak to učinil Ezdráš před cestou zpět z exilu do Zaslíbené země, když vyzýval shromážděný lid k postu a říkal: „Abychom se před svým Bohem pokorili“ (Ezd 8,21). Všemohoucí vyslyšel jejich modlitbu a zajistil jim svou přízeň a svou ochranu. Obdobně to učinili obyvatelé Ninive, kteří byli citliví na Jonášovu výzvu k pokání a na znamení své upřímnosti vyhlásili půst slovy: „Snad se Bůh obrátí a smiluje, snad upustí od svého hrozného hněvu, a my nezahyneme“ (Jon 3,9). I tehdy Bůh viděl jejich činy a ušetřil je.

V Novém zákoně vynáší Ježíš na světlo hluboký smysl postu, když napadá postoj farizejů, kteří úzkostlivě dodržovali příkazy Zákona, ale jejich srdce bylo od Boha daleko. I jinde Božský Učitel opakuje, že pravý půst spočívá spíše v plnění vůle Nebeského Otce, který „vidí i to, co je skryté, ti odplatí“ (Mt 6,18). On sám v tom dává příklad svou odpovědí ďáblu na konci čtyřiceti dní, které prožil na poušti: „Nejen z chleba žije člověk, ale z každého slova, které vychází z Božích úst“ (Mt 4,4). Pravý půst je tedy zaměřen na to,

¹ *Velikonoční chvalo zpěv*, in *Český misál*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1983, 252.

² Srov. *Sermo de jejuniis*. PG 31, 163, 98.

abychom jedli „pravý pokrm“, kterým je konání Otcovy vůle (srov. Jan 4,34). Jestliže tedy Adam neuposlechl Božího příkazu, že „nesmí jíst ovoce ze stromu poznání dobra a zla,“ postem má věřící v úmyslu se pokorně podrobovat Bohu a důvěřovat v jeho dobrotu a milosrdenství.

Uskutečňování postu nacházíme velmi přítomné v prvním křesťanském společenství (srov. Sk 13,3; 14,22; 27,21; 2 Kor 6,5). Také církevní Otcové hovoří o síle postu, který je schopen zadržet hřích, potlačit chtivost „starého Adama“ a v srdci věřícího otevřít cestu k Bohu. Mimo to půst je běžnou praxí, kterou doporučují svatí každé doby. Sv. Petr Chryzolog píše: „Neboť duší modlitby je odříkání a životem odříkání je slitovnost. Takže ten, kdo se modlí, ať se i postí. Kdo se postí, ať se i slitovává. A ať slyší prosebníka, kdo sám chce být vyslyšen. Boží sluch si otevírá, kdo vlastní sluch nezavírá tomu, který ho prosí.“³

Zdá se, že v dnešních dnech postní praxe trochu ztratila svou duchovní sílu a v kultuře poznamenané hledáním hmotného blahobytu získala spíše hodnotu terapeutického opatření při péči o tělo. Půst určitě prospívá fyzickému zdraví, ale pro věřící se stává v první řadě „terapií“ pro léčbu toho, co jim brání, aby se přizpůsobovali Boží vůli. V apoštolské konstituci *Panitemini* z roku 1966 Boží služebník Pavel VI. poukázal na potřebu zasadit půst do kontextu povolání každého křesťana k tomu, „aby už nežil sám pro sebe, ale pro toho, který ho miloval a dal za něho svůj život, a [...] aby žil i pro bratry.“⁴ Postní doba by se mohla stát vhodnou příležitostí pro to, abychom se vrátili k normám obsaženým v citované apoštolské konstituci a ocenili autentický a stálý význam této starobylé praktiky pokání, která nám může pomáhat při umrtvování našeho egoismu a při otevírání srdce pro lásku k Bohu a k bližnímu, což je první a největší přikázání Nového zákona a souhrn celého evangelia (srov. Mt 22,34-40).

Věrné uskutečňování postu kromě toho přispívá i k dosažení jednoty osoby, jejího těla i duše, a pomáhá jí vyhybat se hříchu a růst v jejím niterném spojení s Pánem. Svatý Augustin, který dobře znal své negativní sklony a označoval je jako „zapletený a zadrhnutý uzel“,⁵ psal ve svém pojednání *O užitečnosti postu*: „Jistě, že si způsobuji utrpení, ale proto, aby On mi odpustil; sám se trestám, aby On mi pomohl, abych se líbil jeho očím a dosáhl potěšení z jeho něžnosti.“⁶ Zřící se hmotného pokrmu, který živí tělo, usnadňuje vnitřní dispozici naslouchat Kristu a žít se jeho spásným slovem. Postem a modlitbou mu dovolujeme, aby přišel nasytit ten nejskutečnější hlad, který zakoušíme ve svém nitru – hlad a žízeň po Bohu.

Půst nám zároveň pomáhá uvědomit si situaci, v níž žije tolik našich bratří a sester. Ve svém prvním listě sv. Jan napomíná: „Jestliže má někdo majetek a vidí, že jeho bratr je v nouzi, ale zavře před ním svoje srdce – jak v něm může zůstat Boží láska?“ (1 Jan 3,17). Dobrovolný půst nám pomáhá, abychom pěstovali styl milosrdného Samaritána, který se sklání a pomáhá trpícímu bratru.⁷ Když se svobodně rozhodneme zřít se něčeho, abychom pomohli druhým, konkrétně tím prokazujeme, že bližní v nouzi nám není cizí. Právě proto, aby se udržel živý postoj přijetí a pozornosti vůči bratřím, povzbuzují farnosti a všechna další společenství, aby v postní době zintenzívnily uskutečňování osobního i společného postu a rovněž naslouchání Božímu slovu, modlitbu a almužnu. To bylo od počátku stylem

³ *Sermo* 43. PL 52, 320.332, in *Denní modlitba církve. Lekcionář pro modlitbu se čtením 2. Doba postní, velikonoční triduum a doba velikonoční*, Praha: Česká liturgická komise, 1988, 79.

⁴ Srov. kap. 1.

⁵ *Vyznání*, II, 10.18.

⁶ *Sermo* 400, 3, 3. PL 40, 708.

⁷ Srov. BENEDIKT XVI. Encyklika o křesťanské lásce *Deus caritas est* (25. prosince 2005), č. 15. Praha: Paulínky-ČBK, 2006.

křesťanského společenství, kde se konaly zvláštní sbírky (srov. 2 Kor 8–9, Řím 15,25-27) a věřící byli vyzýváni, aby dávali chudým to, co si díky postu odložili.⁸ I dnes je třeba tuto praxi znovuobjevovat a povzbuzovat k ní, zvláště během liturgické postní doby.

Z toho, co jsem řekl, velmi jasně vyplývá, že půst představuje důležitou asketickou praxi a duchovní zbraň pro boj proti všemožné nezřízené připoutanosti k sobě. Dobrovolně se zřící radosti z pokrmu i z jiných hmotných statků pomáhá Kristovu učedníkovi, aby ovládal choutky přirozenosti oslabované prvotní vinou, jejíž negativní účinky zasahují celou lidskou osobnost. Vhodným způsobem nás napomíná starobylý postní liturgický hymnus: „*Utamur ergo partius, / verbis, cibus et potibus, / somno, iocis et arctius / perstemus in custodia* – Střízlivěji užívejme slov, pokrmů a nápojů, spánku a her a s větší pozorností zůstávejme bdělí.“

Drazí bratři a sestry, je třeba dobře vidět, že posledním cílem postu je pomáhat každému z nás, jak napsal Boží služebník papež Jan Pavel II., abychom ze sebe učinili úplný dar Bohu.⁹ Ať si každá rodina a každé křesťanské společenství cení postní doby jako možnosti pro odložení všeho, co rozptyluje ducha, a pro intenzivnější přijetí toho, co živí duši a otevírá ji lásce k Bohu a k bližnímu. Mám zvláště na mysli větší úsilí v modlitbě, v *lectio divina*, v přijímání svátosti smíření, v aktivní účasti na eucharistii a především na nedělní mši svaté. S takovouto vnitřní dispozicí vstoupíme do ovzduší postního pokání. Ať nás doprovází blahoslavená Panna Maria, *Causa nostrae laetitiae, Příčina naší radosti*, a pomáhá nám v našem úsilí osvobodit své srdce od otroctví hříchu, aby se stále více stávalo „živým Božím svatostánkem“. S tímto svým přáním vás ujišťuji o své modlitbě za to, aby každý věřící a každé církevní společenství plodně prožili postní dobu, a zároveň ze srdce všem uděluji apoštolské požehnání.

Vatikán 11. prosince 2008

Benedikt XVI.

⁸ Srov. *Didascalia Ap.*, V, 20, 18.

⁹ Srov. JAN PAVEL II. Encyklika o základech morálního učení církve *Veritatis splendor* (6. srpna 1993), č. 21. Praha: Zvon, 1994.